

makar i nehotice u nečem propusti i učini protiv crkvenih propisa. Zato treba takve propuste na vrijeme izbjegavati, da ne bude bila kada neprilika.

Slobodno je na zidove i prozore slikati i nekanonizirane osobe, samo ne smiju imati nymbus i moraju biti čedne, pristojne — domum Dei decet sanctitudo. Na oltar ne smiju nikad doći. — Sv. tajne, sveci za crkvu, za oltar ne smiju se nikada slikati protiv historičke istine i starog običaja crkve, na pr. Majku Božju u hrv. narodnoj nošnji ili kao kakvu redovnicu. Isto se ne može odobriti, da se sveci za crkvu slikaju (portretiraju) prema poznatim ličnostima, barem ne iz dotičnog mjesta, gdje se slika izlaže ili iz okolice, gdje su te ličnosti poznate. U nekom je selu umjetnik postavio na oltare lica tamošnjih djevojaka, što ni malo ne edificira i protivi se spomenutom dekretu Urbana VIII.

Isto tako u katoličku Crkvu i u katolička čisto crkvena društva (kongregacije), ne spadaju narodne zastave: Crkva je katolička t. j. universalna za sve narode. Šovinizam se osvećuje napuštanjem crkve ili čak otpadom. U crkvi mora vladati potpuna depolitizacija bilo stranačka ili nacionalistička. Napose u naše nacionalističko doba: crkva mora pomirno, a ne razorno djelovati. Držimo se uvijek iskustva stare pedagogije sv. Majke Crkve i njezinih uputa, pa ne ćemo pogriješiti.

Katedralne funkcije kapitularnog Vikara.

Dr. Jos. Frančišković.

Kaptol je važna institucija u Crkvi; to se vidi već iz toga, što i danas kod osnivanja novih biskupija sv. Stolica traži, da se podigne i katedralni kaptol. Ta je institucija stara kao i sama Crkva, u kojoj je uz biskupa stajao prezbiterij kao pomoćnik biskupov u ravnanju dijeceze. Sv. Ignacij mučenik, Antiohijski biskup, govori poč. II. st. o prezbiteriju kao poznatoj u Crkvi instituciji. Kad se Crkva raširila i izvan sjela — grada biskupije, ostalo je nekoliko vrsnijih svećenika uz biskupa, da mu pomažu savjetom i djelom, i da ga nadomjeste po potrebi. To su kanonici nazvani a canone ili kataloga onih, koji imaju služiti biskupu i katedralnoj crkvi. Zbor se njihov zvao Capitulum t. j. caput parvulum, dok je biskup caput magnum. U drugim mjestima izvan biskupskog sjela, gdje je bilo više svećenika, sačinjavali su i nadalje prezbiterij ili Collegium, odakle kolegijalne crkve, koje su bile podvrgnute katedralnoj crkvi.

Kad bi biskup umro, vlast je biskupska prelazila na prezbiterij, na Kaptol, koji ju je zajednički capitulariter izvršavao do izbora novog biskupa, ako nije pok. biskup još za života u sporazumu sa

metropolitom odredio i postavio svog nasljednika. Takva je uprava dijeceze capitulariter dovadala do velikih kadšto smetnja, pa je konačno sabor Tridentinski za cijelu Crkvu uredio, da Kaptol iza što je doznao za zakonito upražnjenu bisk. stolicu, izabere u roku od 8 dana kapitularnog Vikara, koju je odredbu preuzeo i novi Zakonik, te će sada Vikar upravljati dijecezom »l o c o s u i« sc. Capituli, (can. 432, § 1.). Jer Vikar loco Capituli preuzima vlast biskupsku, nije on vicarius capituli, jer bi u tom slučaju njegova jurisdikcija ovisila o kaptolu, kao što vlast gener. vikara ovisi o biskupu, nego je pravi successor Episcopi, a ovaj je njegov praedecessor i s njim čini jednu moralnu osobu. Kaptol je sada iza izbora pod njim, pod njegovom jurisdikcijom. Vikar je dakle pravi Ordinarij sa redovitim biskupskom jurisdikcijom in spiritualibus et temporalibus, exceptis iis quae in jure expresse sunt eidem prohibita (can. 435. § 1.). Toliko u kratko općenito o vlasti kapit. Vikara.

No pitanje je, koju vlast imade kapit. Vikar u pogledu crkvenih funkcija napose u katedrali? Općenito imade kao i biskup Ordinarij dužnost, da bdije, da se sve crkvene funkcije u dijecezi točno i propisno vrše i da se ne uvuku zlorabe (can. 336), napose u kaptolu, da se služba Božja officium divinum, t. j. psalmodia horarum canonicarum — brevijar — i konventualne mise svaki dan u koru pravilno — rite — obdržavaju. Da taj svoj jus vigilantiae mogu uspješno vršiti, poslužiti će se ustanovom magistri caeremoniarum, čija je zadaća navedena u dekretu SRC. od 17. septembra 1822.: Magistri caeremoniarum aliique, qui vident in eclesiis non peragi functiones juxta rubricas nec observari Decreta et resolutiones Sacrae Rituum Congregationis, adeant loci Ordinarium, qui stricte tenetur opportunis remediis providere, ut rubricas et SRC Decreta serventur. (DA 2621.)

U nekoje će svetkovine svečano pontificirati u svojoj katedrali biskup-Ordinarij sam ili po drugom. Caeremoniale Epporum veli: »Per annum plura festa occurrunt, in quibus decet, vel Episcopum solemniter celebrare, vel saltem... Misae per alium solemniter celebratae interesse.« »Celebrare igitur poterit Episcopus, nisi legitime fuerit impeditus«, pa po tom nabraja te dane. (Caerem. Epp. l. II. c. XXXIV.)

Ako biskup Ordinarij u te svečane dane ne može pontificirati, jer je zapriječen, odsutan ili u m r o, tko će ga zamijeniti?

To određuje kan. 397: »Nisi aliud in statutis capitularibus caveatur, dignitatibus et canonicis secundum ordinem praecedentiae jus et officium est:

1. Episcopi vicem supplere in peragendis functionibus sacris in solemnioribus anni festivitibus.

Kanon je ovaj preuzet iz staroga prava, kako se to razabire iz opazaka kard. Gasparija kod istog kanona, pa se prema kan. 6, 2° mora tumačiti »a veteris juris auctoritate«. Kanon 2. veli: »Codex plerumque nihil decernit de ritibus et caeremoniis quas liturgici

libri, ab Ecclesia Latina probati, servandas praecipunt... Quare omnes liturgicae leges vim suam retinent, nisi earum aliqua in Codice expresse corrigatur«. Pod »probati libri liturgici« u kanonu razumijevaju se prema dekretu SRC. od 10. maja 1911. između ostalih i »Collectio decretorum SRC.« (DA 4266).

Kanon 397. 1. bazira se na mnogim dekretima SRC., koje je sve ista Kongregacija resumirala u generalnom dekretu od 9. julija 1895. i glasi:

»I. — 1. Missas solemnes, Processiones, divina Officia aliasque similes functiones, quas in Ecclesia Cathedrali faceret Episcopus, si praesens esset, quaeque ad ipsum pertinent; Episcopo impedito, absente vel defuncto, ad Dignitates et Canonicos eiusdem Ecclesiae pertinere successive et non alternatim, id est: prima Dignitas, cuiuscumque sit nominis, Sacrum celebrat vel Officium agat, quod Episcopus praesens egisset; et ea impedita vel absente, succedat secunda Dignitas; et secunda impedita, tertia; et omnibus Dignitatibus impeditis vel absentibus, primus Canonicorum id exequatur; et sic per ordinem successive.

2. Nec referre an Dignitates annexam habeant, necne, curam animarum, aut praebendam canonicalem, dummodo praecedentiam gaudeant in Choro.

3. Eusdem functiones ad Archidiaconum super ceteros pertinere, si sit ipse prima Dignitas, dummodo sacerdotali Ordine sit insignitus.

4. Neque afficere praefato primae Dignitatis juri pactum contrarium inter partes conventum, etiam ab Episcopo approbatum.

5. Neque obstare consuetudinem contrariam qualemcumque.

6. Neque ipsum Episcopum et multo minus primam Dignitatem pro suo arbitrio praefata munia aliis demandare posse, quam dignioribus ordine succesivo.

7. Attamen consuetudinem, si adsit, servandam esse, ut, prima Dignitate impedita, ceterae Dignitates vel Canonici per vices Officia praedicta celebrent, vel etiam Canonicus Hebdomadarius, maxime ubi unica tantum sit Dignitas; cum non eadem praerogativa sit Praelati inferioris atque Episcopi, neque ipsi propterea eodem sint jure censendi.

8. Functiones vero praefatas ad Vicarium Generalem vel Capitularem, qua talem, nullimode pertinere: non obstantibus consuetudine, etiam immemoriali, quae potius dicenda est a b u s u s, neque ipsius Episcopi decreto, nec dispositione contraria facta in Synodo; atque etiamsi Vicarius est de gremio, nisi hujusmodi functiones sibi pro sua vice et loco, qua Dignitati seu Canonico competant.«

Ako bi Vikar bio naslovni biskup onda mu pripada pravo, da ne samo prema kan. 435. 2. izvršuje pontificalia, (cf. can. 337. § 2), nego da i po točki 2. Dekreta i po kan. 351 ss. može obavljati ove biskupske funkcije.

Mogao bi tko god doći na dvojbu, da se u kan. 397. 1, radi o živom samo biskupu; no ubi *lex non distinguit nec nos distinguere debemus*, veli se samo: »*Episcopi vicem supplere*«. Svaku dvojbu raspršuje opet u vezi sa kan. 2. kanon 6. 2°, 3°, napose 4°: *In dubio num aliquod canonum praescriptum cum veteri jure discrepet, a veteri jure non est recedendum* (cf. etiam can. 22, 23.).

Slobodno je doduše, kad nastane razborita dvojba u tumačenju kanona, obratiti se na Sv. Stolicu, ali takva nije dok se može riješiti na temelju kan. 6. i per probatos auctores. Uvažena liturg. revija *Ephemerides Liturgicae* u Rimu riješila je jedan slučaj Vikara generalnog na temelju kan. 397. na starom pravu iz gornjeg gen. dekreta SRC, i to god. 1928. u sv. November—December. Isto rješenje prenesla je i kanonska revija »*Apollinaris*« g. 1929. u Rimu; dakle deset cijelih godina iza što je izašao Zakonik. Gen. dekret je prema tome u cijelosti na snazi. Uostalom lijepo primjećuje Gatterer: »*Qui omnia quantulacumque dubia Congregationi decernenda proponunt, imprudenter agunt.*« (*Annus liturgicus* p. 92.) No dok eventualno rješenje ne stigne, mora se raditi prema kan. 6. 2°, 3°, 4° t. i. prema starom pravu.

Ovamo ne ulaze decizije S. C. C. od 17. maja 1919. (A. A. S. p. 349.) i od 15. decembra 1923. (A. A. S. 1924. p. 371.) Tu se rješava praecedentia gen. Vikara kao kanonika u koru bilo da je u kaničkom ili vikarijatskom odijelu, u vikarskom stalumu ili svojem kaničkom, ima praecedenciju i pravo na distribucije. Rješavanje takvih pitanja spada na ovu Kongregaciju, dok za liturgička pitanja kompetentna je samo SRC.

Praecedentia u glavnom jest samo posljedica jurisdikcije i sv. reda: tko ima viši red od drugoga ide pred njim, tko ima jurisdikciju nad nekim ide pred njim (can. 206.). To je bilo u starom pravu, a to vrijedi i u novom Zakoniku. Odakle onda da Crkva daje neke prednosti u crkv. funkcijama kaptolu pred Vikarom? Koji razlozi vode Crkvu, da daje prednost kaptolu, premda Vikar ima plenam ordinariam jurisdictionem u dijecezi i nad kaptolom?

Razlog tomu mogli bismo tražiti u ustrojstvu presbiterija i njegovog nasljednika kaptola, odnosno zakonitog predstavnika njegova successive. Prima dignitas (i druge successive) bio je vicarius natus Episcopi, te je imao i jurisdikciju, ali je ostavio dignitas.

Dignitas in Capitulo, veli Glossa (Cap. I., de consuet. in 6.) est ille »qui habet administrationem et cum hac habet jurisdictionem«, ili prema novom pravu iza Trid. sabora »est canonicatus (i. c. beneficium) cui praeter praerogativam honoris olim saltem jurisdictionis in foro externo erat annexa (Vermeersch: Epitome I. C. I. n. 449.). Kad je bilo na koji način bisk. stolica zakonito prazna, jure nativo sva redovita bisk. jurisdikcija prelazi na kaptol, koji reprezentira I. dignitas (successive), pa je prije Trid. sabora kaptol i capitulariter upravljao dijecezom. Jer je takva uprava radala

smetnje, to je Trid. sabor, što je preuzeo i Zakonik, odredio, da u roku od 8 dana izabere Vikara, qui loco sui dioecesis regat (can. 432.). I ako je tim činom, što je svoju redovitu jurisdikciju prenesao na jednu osobu, prestala jurisdikcija kaptola, to je kaptol ipak uvijek ima in habitu, jer da Vikar umre ili bude opozvan, uskrisuje opet kaptolu njegova jurisdikcija, njegova dignitas. Prema tomu dignitas Capituli je trajna, stalna, ne umire, dok je dignitas et iurisdictionis vicarii nestalna, privremena t. j. dok mu služba traje. Zato je Vikar dignitas improprie dicta, dok je dignitas Capituli proprie dicta jer je trajna, perpetua, vezana na beneficij, kanonikat. Zato Crkva ostavlja kaptolu neka prava pred Vikarom, makar je ispred jurisdikcije Vikara a prema tomu praecedencijom iza Vikara.

Iako dakle Kaptol prenaša — transfundit — na Vikara svoju iurisdikciju, to se tim činom ne odriče (a niti može) ovih svojih prava kao na pr. prava da ga Vikar pita u nekim stvarima za savjet ili privolu. Tako isto ne može se i ne smije odreći prava, da mjesto biskupa vrši funkcije, veli naime u kan. 397. »iuris est et officium«, a pobliže to staro pravo određuje provedbena naredba u prije navednom gen. dekretu SRC.

Napokon pristoji se, da se bisk. funkcije što svečanije obavljaju i zato kad je on zapriječen prelaze na dignitates successive a prima je dignitas — iako ne gener. zakonom — većinom mitronosac, dapače neki su arhidakoni mitronosci nati, dok to nije Vikar qua talis ni po Zakoniku, nego mu pripada čast protonotara najniže vrsti (bez mitre) i to samo za vrijeme službe, pa kao takav ne može vanjštinom iz vana u crkv. funkcijama dolično reprezentirati čast biskupsku.

Dakle, svakome svoje, Kaptolu njegovo, a Vikaru njegovo.

Druge počasti u koru kao incenzaciju, pax i t. d. daje Crkva Vikaru priznavajući mu precedenciju, kako se to vidi iz svih i najstarijih dekreta SRC, ali u okviru liturg. propisa. Do tih propisa Kongregacija toliko drži, da i u neznatnijim, n. pr. mjesto stajati u koru da sjedi, pod Passijom biskup, ako ih radi nemoći ne može obdržavati, jednostavno veli: abstineat de Missa. (DA. n. 2184.)

Liturgija naime zahtijeva red, odatle rubrika: Ordo servandus in . ., hoće slijed, sklad, harmoniju, što joj daje onu ljepotu, uzvišenost, kojom posvećuje i propovijeda, »sanctificat et evangelizat,« kako veli Bouix: De Jure Liturg. (P. I. c. 5 s.) A kard. Bona: »Licet ipsae Caeremoniae nullam contineant sanctitatem, sunt tamen actus externi Religionis, quibus quasi signis excitatur animus ad rerum sacrarum venerationem, mens ad superna elevatur, nutritur pietas, fovetur caritas, crescit fides, devotio roboratur, instruuntur simplices, Dei cultus ornatur, conservatur religio, et veri fideles a pseudo-Christianis et heterodoxis discernuntur.« Zato rubricae praeceptivae obvezuju sub gravi ex genere suo, kako to naučaju

teolozi, veli Benedikt XIV. (*De Sacrificio Mis.* 2. n. 102), koncil Trid. i dr. To je čestoputa istakla i SRC za svoje dekrete, kao autentične tumače crkvenih propisa.

Da se taj red, sklad uzdrži, Vikar ima prvo posebno mjesto u koru, t. j. između bisk. trona i primae dignitatis. Tu ima biti prvi u koru potkaden, iza njega po redu dignitates i t. d. Ako je pak Vikar kanonik, pa hoće da sjedi u svom kan. mjestu, nullam sibi potest sumere praecedentiam, veli Martinucci-Menghini u *Manuale s. Caeremoniarum.* (Tit. I. c. III. 10). Ovi su auktori magistri caeremoniarum apostolicarum, a kao takvi su Consultores nati SRC. Makar mu priznaje precedenciju u koru, ali i u tom slučaju hoće liturgija red, ordo servandus, a ne zbrku, komešanje, vrtenje po koru. Taj ordo traži, da se kor, stalla, počinju kaditi bez obzira na dignitates in digniori ipsius parte, a ta je ona, gdje je hebdomadar kanonik, ako je u koru (SRC. n. 2960, I.), ako pak on nije u koru, onda je dignior pars ona, gdje je dignior ex praesentibus (SRC. n. 3059, ad XXV.); tu onda dolazi u obzir Vikar, jer ima praecedentiam in choro (ako nije koji dignior od njega).

Ali opet i u prvom i u drugom slučaju mora se obdržavati red, t. j. ako bi n. pr. njihova stalla bila treće ili četvrto mjesto, neće se njih prve potkaditi, nego se kadenje započinje na njihovoj strani po redu od prvog sjedala dalje. (Martinucci-Menghini Tit. I. c. IV. n. 19 s.) Ako su u koru svi jednaki — nullus dignior — započinje na strani evanđelja.

(Ovde pred očima imam kor pred oltarom, razdijeljen na dvije strane i kad biskupa nema u koru ili na tronu, jer tada počinje sve od biskupa.)

Pax se dijeli u koru redom kao i kadenje od prvog in digniori parte. (*Caerem. Eppor.* I. I. c. XXIV.)

U procesiji, kad joj Vikar prisustvuje, ići će sa kanonicima katedr. po redu precedencije; ako pak nije kanonik, iza celebranta i pred magistratom, ali ne pod baldakinom.